

Jossain määrin samaa tai eri mieltä – opiskelijapalautteella rahaa yliopistoille

■ Visa Tuominen, Juhani Rautopuro ja Antero Puhakka

Vuodesta 2015 alkaen jaetaan opiskelijapalautteen perusteella kolme prosenttia yliopistojen perusrahoituksesta (OKM 2011 ja 2012). Tämä tarkoittaa vuosittain viittäkymmentä miljoonaa euroa (YOPALA-blogi 26.2.2013). Esimerkiksi vuonna 2010 Suomen kuudestatoista yliopistosta peräti seitsemän yliopiston saama perusrahoitus oli tuota pienempi (Yliopistojen rahoitus 2010). Opiskelijapalautteen tuomisella rahoitusmalliin pyritään saamaan yliopistot kiinnittämään enemmän huomiota opetuksensa ja koulutuksensa laatuun. Parhailtaan rakennetaan yliopistojen valtakunnallista palautejärjestelmää (YOPALA), jonka perusteella rahaa jaetaan. Ensimmäinen kyselykierros toteutetaan vielä kevään 2013 aikana (YOPALA-blogi 26.2.2013). Artikkelissamme analysoimme kyselypalautetta, joka on saatu Joensuun yliopistossa vuosina 2003–08 maisteriksi valmistuneilta.

YOPALA-työryhmäraportissa (2010) todetaan yliopistoissa palautetta kerättävän ja raportoitavan aiempaa systemaattisemmin, mutta sen hyödyntäminen on yhä varsin vähäistä. Syynä voivat osaltaan olla historialliset tekijät. Vielä 1960-luvulla yliopistoissa käytettiin englanninkielisestä feedback-termistä suomennosta ”takaisinsyöttö”, jonka kyynisimmät väänsivät muotoon ”peräruiske” (Parjanen 2003, 7). Tämä kuvasi Matti Parjasen mukaan yliopistossa opettavien vastenmielisyyttä tällaista kehittämismenetelmää kohtaan. Toisaalta, opetushenkilöstö saattoi aavistaa sen, mikä tutkimuksinkin on todettu: opintokokemusten ja -saavutusten välistä yhteyttä on vaikeaa mitata ja tutkimustulokset ovat ristiriitaisia (Rautopuro & Väisänen 2001).

Palautteen keruu yliopistoissa

Perustutkinto-opintoihin liittyvä palaute voidaan jakaa kolmeen: 1) yliopisto-opintoja edeltävään tilanteeseen tai sen välittömään alkuun liittyvä palaute, 2) opiskelemassa olevilta kerättävä palaute ja 3) valmistumishetkellä tai sen jälkeen kerättävä palaute.

Opintoja edeltävää tilannetta tai opintojen välittömään alkuun kohdistuva palaute keskittyy opiskelijarekrytointiin ja opintojen aloittamiseen liittyvien toimenpiteiden arvioimiseen (Tuominen 2010). Opintojen orientaatiovaiheeseen panostamisella ja palautteen perusteella tehtävällä kehittämisellä toivotaan opintojen keskeyttämisten vähenevän, sillä kaksi kolmasosaa keskeyttämisistä on tapahtunut ensimmäisen opiskeluvuoden aikana (Yorke 2000). Viimeaikainen suomalaisiin yliopistoihin kohdistunut korkeakoulutuksesta syrjäytymistä käsittelevä tutkimus tukee edellä esitettyjä näkemyksiä opintojen alkuvaiheen tärkeydestä (esimerkiksi Siekkinen & Rautopuro 2012).

Opiskelemassa olevilta kerätään palautetta ja näkemyksiä eri tarkoituksiin; halutaan esimerkiksi tietää, miten opiskelijat hyödyntävät heille tarjottuja ohjauspalveluja (Penttinen, Sarapik ja Vallius-Leinonen 2009) tai miten opiskelijat kehittäisivät henkilökohtaista opintosuunnitelmatyötä (Nahkola, Hirsto ja Lumikko 2012). Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus ry on lisäksi toteuttanut muutaman vuoden välein valtakunnallisia opiskelijatutkimuksia. Mitä toimenpiteitä näillä kyselyillä kerätty palaute saa aikaan vai saako mitään, riippuu yksittäisten yliopistojen, oppiaineryhmien ja jopa yksittäisten opettajien innosta soveltaa tuloksia käytänteisiin.

Valmistumisen jälkeistä palautetta kerätään useimmiten työllistymisnäkökulmasta. Perusteluna on, että useimmat opiskelijat toivoivat yliopistotutkinnon johtavan parempiin uranäkymiin sekä hyvin palkattuun ja turvattuun työhön (Glover, Law & Youngman 2002). Työelämässä oleville suunnattuja palautekyselyjä käytetään opetussuunnitelmien laatimisen apuna ja niillä pyritään osoittamaan koulutuspolitiikasta vastaaville, työnantajille ja yliopistoon hakemista miettiville, että kyseiset koulutukset ovat tarpeellisia (Brennan, Williams ja Woodley 2005). Tätä osoitetaan työllistymistä kuvaavilla prosenttitaulukoilla ja ammattinimikkeillä, joten valmistumisen jälkeisen palautteen keräämisestä on tullut tärkeää yliopistoille (Cox ja King 2006, 263).

Mielipide ja kokemus

Palautekyselyille on yhteistä se, että niissä selvitetään etupäässä vastaajan mielipidettä tai kokemusta. YOPALA-kyselyä tekemässä ollut Suomen ylioppilaskuntien liiton koulutuspoliittinen sihteeri Suvi Eriksson kuvaa opiskelukokemuksiaan YOPALA-blogissa (26.4.2012): ”*Minulla on paljon opiskelukokemuksia. Hyviä ja huonoja ja sitten niitä suht yhdentekeviä...*” Viidenkymmenen miljoonan euron kysymys kuuluu, miten nämä hyvät, huonot ja yhdentekevät kokemukset saadaan operationalisoitua numeroilla mitattaviksi tuloksiksi.

Yleensä palautekyselyissä arvioidaan erilaisia väittämiä Likert-asteikolla, kouluarvosanalla tai laittamalla väittämiä järjestykseen (ks. Yorke 2009). Tällöin luotetaan vastaajan arviointikykyyn. Ihmisillä voi kuitenkin olla tietoisia tai tiedostamattomia syitä vastata niin kuin vastaavat (Johnston 2003). Selvityksissämme, joissa aineisto on kerätty jonkin aikaa valmistumisen jälkeen, on työmarkkinakokemuksilla ja -tilanteella ollut tilastollisesti merkitsevä yhteys vastauksiin; koko valmistumisen jälkeisen ajan työttöminä olleista peräti 21 prosenttia ei hakeutuisi yliopistoon enää lainkaan, kun kaikkien vastanneiden osuus oli kolme prosenttia (Puhakka, Rautopuro ja Tuominen 2007, 88). Olemme myös mallintaneet tyytyväisyyttä suoritettuun tutkintoon työuran kan-

nalta. Logistisen regressioanalyysin mallinnusten luokitteluaste (tyytyväinen/tyyttymätön) oli heikko, erityisesti tutkintoon tyytymättömien osalta. Työuransa kannalta tutkintonsa tyytyväiset voidaan tiivistää siten, että he olivat vakaalla työuralalla, kokivat etenemisen mahdollisuuksia työssään, saivat kohtuullista palkkaa ja heillä oli ollut korkeintaan kaksi työttömyysjaksoa. Päinvastaisessa tilanteessa olevat olivat samoihin tutkintoihin tyytymättömämpiä ja ilmaisivat asian hyvinkin kärjekkäästi (Puhakka ja Tuominen 2006; Tuominen, Rautopuro ja Puhakka 2008).

Palautekyselyjen tulosten käyttö yliopistojen vertailussa on johtanut lieveilmiöihin ainakin Britanniassa. Opiskelijat tulisi saada vastaamaan vastausprosenttien nostamiseksi, mutta samanaikaisesti tutkimuseettisistä syistä ei tulisi vaikuttaa opiskelijoihin tietynlaisten vastausten saamiseksi (Sanders 2006). Yliopiston henkilökunnan on kuitenkin raportoitu ohjeistaneen opiskelijoita ”vastaamaan positiivisesti” (Attwood 2008). Sanders (2006) väittää erään tiedekunnan professorin viestineen suorasukaisesti odottavansa opiskelijapalautteen avulla oppiaineensa sijoitusta maan parhaimmistoon. Joillakin vastaajilla on myös omat tavoitteensa kyselyjen täyttämisessä; John T.E. Richardsonin (2005, 17) mukaan noin yksi sadasta opiskelijasta valitsee kysymyspatteristoista aina ensimmäisen, yleensä vasemmalla tarjolla olevan vaihtoehdon, ilmeisesti päästäkseen kyselyistä nopeasti eroon.

Suomen yliopistot Unifi ry:n verkkosivun mukaan YOPALA-kysely suunnataan kandidaatin tutkinnon suorittaneille tai niillä aloilla, joilla kandidaatin tutkintoa ei ole, kolme vuotta opiskelleille. Pari vuotta yliopistojen kanssa yhteistyössä kehitelty ja pilotoitu, noin kymmensivuinen kyselylomake päätettiin hylätä loppusuoralla. Kysely on nyt tilattu saksalaiselta toimijalta (YOPALA-blogi 26.2.2013). Verkko-ympäristössä toteutettava kysely ilmeisesti lokaloidaan suomalaiseen ympäristöön sopivaksi ja siitä tulevat myös sekä ruotsin- että englantinkieliset versiot. Kysymykset tai väitteet keskittyvät YOPALA-blogin mukaan seikkoihin, joihin yliopistot voivat vaikuttaa ja joihin pidetään esimerkiksi opetuksen laatua, kansainvälis-

tymistä, opiskelun etenemistä ja opiskelutaitoja.

On mielenkiintoista, että pilotointivaiheessa lomakkeessa oli vain harvoja väittämiä siitä, miten opiskelija *itse* panostaa opintoihinsa tai on suunnitellut niitä. Omien opettajakokemustemme perusteella yliopistossa on myös opiskelijoita, jotka eivät ole kiinnostuneita opintojen suunnittelusta tai oppimisesta, vaan suoritusmerkinnän saamisesta. YOPALA-kyselyssä, ainakin pilotointivaiheessa, opiskelija nähdään siis eräänlaisena maljana, joka täyttyy yliopisto-opintojen ja -henkilökunnan kaatamana. Näkökulma voi olla perusteltu sellaisissa professiotutkintoon (esim. hammaslääkäriksi tai luokanopettajaksi) tähtäävissä koulutuksissa, joissa opiskelijan valinnanvara on lopulta pienehkö, kun taas generalistitutkintoa suorittavat tekevät vapaammin opiskeluvaihtoja.

Teettämällä kysely kandidaatintutkinnon valmistumisvaiheessa opiskelijan mielipide opinnoista saadaan selvitettyä varsin nopeasti. Tämä on peruste kyselyn ajankohdalle, sillä opetukseen kohdistuvaa palautetta on turha kerätä useita vuosia valmistumisen jälkeen, jona aikana opetussuunnitelmiin ja opetukseen on voinut tulla paljon muutoksia (Brennan ym. 2005). Toivottavaa onkin, että yhdellä keskitetyllä kyselyllä voitaisiin korvata osa nykyisistä kyselyistä. Kysely-ätky väsyttää paitsi opiskelijat myös yliopistosta valmistuneet, kun heitä lähestyvät vuoronperään yliopisto, yksittäiset tutkijat, tutkimuslaitokset ja ammattijärjestöt (Puhakka, Rautopuro, Tuominen ja Vuorinen-Lampila 2012). Jos kerätty YOPALA-aineisto varastoidaan suunnitelman (YOPALA -raportti 2011, 4) mukaisesti Yhteiskunnalliseen tietoaarkistoon, sen hyödyntäminen tutkimuskäyttöön on erittäin järkevää.

Aineisto ja analyysi Joensuun yliopistosta

Aineistomme koostuu Joensuun yliopiston (nykyisin Itä-Suomen yliopisto) maisteriksi vuosina 2003–08 valmistuneista. Kysely kehitettiin yliopiston ainelaitosten, ylioppilaskunnan, yliopiston ATK-keskuksen ja työmarkkinajärjestö AKAVAn kanssa. Viimeksi mainittu oli juuri tuolloin päättämässä omaa LAASER-han-

kettaan, joka pyrki luomaan mallin valmistuneiden työllistymisseurantaan (Suutari 2003). Kahden kyselyvuoden jälkeen Joensuun yliopiston opetuksen kehittämissyksikkö integroi kyselyyn oman osionsa. Näin yhdellä lomakkeella saatiin selvitettyä valmistuneiden työllistymistä, muutusuuntia ja tyytyväisyyttä opetukseen.

Seurantahetki oli valmistumisvuoden jälkeinen huhtikuu, joten viive valmistumisesta kyselyyn oli lyhyt (4–15 kuukautta) ja palaute koulutuksesta ei venynyt kohtiuttoman pitkälle. Vuosittain aineistosta tehtiin oppiainekohtaisia koosteita ja kolmen vuoden välein kirjoitettiin laajemmat raportit. Opetuksen kehittämissyksikkö käytti aineistoa myös omiin tarkoituksiinsa. Kaikilla aineistosta kiinnostuneilla oli lisäksi mahdollisuus tehdä erilaisia hakuja sähköisellä sijoittumisraporttijärjestelmällä, josta tosin luovuttiin Itä-Suomen yliopistoa perustettaessa.

Vuosina 2003–08 Joensuun yliopistossa suoritettiin 4 529 maisterin tutkintoa (KOTA-tietokanta) ja kyselyyn vastasi yhteensä 2 890 näinä vuosina valmistunutta. Vastausprosentti on 64, mitä on pidettävä hyvänä. Kysely toteutettiin anonyymisti, joten katoanalyysia ei voitu luotettavasti suorittaa. Vastauksia eri valmistumisvuosilta kertyi muuten tasaisesti, mutta selvästi eniten vuonna 2008, jolloin oli viimeinen mahdollisuus valmistua vanhoilla tutkintovaatimuksilla.

Vuosina 2003–08 valmistuneiden aineistot on tätä artikkelia varten yhdistetty, jotta voimme tarkastella vastauksia liukuvan keskiarvon avulla. Tätä menetelmää on sovellettu suomalaisten yliopistojen rahoitusmalleissa ja yliopistojen tie-teellistä tilaa selvittävässä tutkimuksissa (muun muassa Suomen Akatemia 2009). On syytä painottaa, että analyysissämme ovat vain ylemmän korkeakoulututkinnon (maisteri) suorittaneet. Tämä poikkeaa tulevasta YOPALA-kyselystä, johon vastataan kandidaattivaiheessa. Kandidaateista ei ole käytössämme tarpeeksi aineistoa, sillä Joensuun yliopistossa jätettiin muut kuin lastentarhanopettajaksi valmistuneet kandidaatit pois seurannasta, koska opintojaan jatkavat kandidaatit eivät useinkaan kokeneet valmistuneensa yliopistosta (Puhakka, Rautopuro ja Tuominen 2007).

Aineistomme maisterit olivat valmistuessaan 23–71-vuotiaita. Mediaani-ikä valmistuneilla oli valmistumisvuodesta riippuen 26–28-vuotta. Valtaosa (68 %) vastanneista ei ollut suorittanut aiempia tutkintoja ennen yliopisto-opintoja, mutta vajaalla kolmanneksella oli suoritettuna jokin tutkinto ennen yliopisto-opintoja. Aiemmat tutkinnot vaihtelivat mallipukineiden valmistajasta valtiotieteiden tohtoriin. Tyypillinen peräkkäiskoulutus aineistossa oli lastentarhanopettajatutkinnon jälkeen suoritettu kasvatustieteen maisterin koulutus. Lisäksi pieni osa (3 %) vastaajista oli suorittamassa samanaikaisesti vähintään kahta korkea-asteen tutkintoa.

Opiskelijat eivät siis ole yhtenäinen ryhmä, vaan he eroavat sosiaaliselta taustaltaan ja iältään toisistaan ja heillä on erilaisia motiiveja yliopistoon tulemiselle (ks. Brennan ym. 2005). Tästä syystä tarkastelemme sitä, onko aiemmin suoritettulla tutkinnolla tai sen tasolla (ammattiopisto–ammattikorkeakoulu–yliopisto) vaikutusta kokemukseen yliopisto-opetuksen laadusta. Lisäksi tarkastelemme opetuksen laadun kokemisen yhteyttä muihin taustamuuttujiin, kuten koulutusala, vastaajan ikä ja sukupuoli. Lisäksi

selvitämme, vaikuttaako opiskelukokemuksiin se, onko vastaajalla suoritettuna ammattipätevyyden antava professiotutkinto (opettaja tai psykologi) vai niin sanottu generalistitutkinto.

Yleistä tyytyväisyyttä opetuksen laatuun esitämmme kuvailevien tilastollisten menetelmien avulla. Sen jälkeen tyytyväisyyttä tarkastellaan faktorianalyysin avulla muodostetuilla ulottuvuuksilla. Tilastollisesti merkitsevät ryhmäerot tarkoittavat artikkelissa alle viiden prosentin merkitsevyytasoa ($p < 0,05$). Muodostettujen ulottuvuuksien sisäistä yhdenmukaisuutta tarkasteltiin Cronbachin alfa -kertoimen avulla.

Kokemukset opetuksen laadusta

Opetuksen laatua koskevia väittämiä oli Joensuun yliopiston lomakkeessa kymmenen ja yksi niin sanottu avovastauskenttä, josta mukana on yksi tekstinäyte. Asteikkona oli 0–4 (0 = en osaa sanoa, 1 = täysin eri mieltä... 4 = täysin samaa mieltä). ”En osaa sanoa” vastaukset olemme jättäneet pois, kun tiivistimme väittämät keskiarvomuuttujiksi.

Opetusta koskevilla väittämillä pyydettiin arvioimaan sen ainelaitoksen opetusta, josta vastaaja oli valmistunut. Kurssejahan suorite-

Taulukko 1. Opetuksen laatuväittämien jakaumat, $n = 2890$.

%-osuus	En osaa sanoa	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei vastausta
Laitoksellani oli hyvä ja viihtyisä ilmapiiri, joka tuki oppimista (ka. 3,10)	2,4	2,5	14,6	42,6	37,2	0,7
Opetusjärjestelyt tukivat normaaliaikaista valmistumista ja opintojen sujumista (ka. 2,94)	2,2	6,3	19,1	38,8	32,8	0,8
Kurskien ja opetuksen sisältö vastasi oppimiselle ja osaamiselle asetettuja tavoitteita (ka. 2,88)	2,5	1,5	16,2	63,9	14,5	1,3
Opetusmenetelmät ja -materiaali tukivat oppimista (ka. 2,81)	2,2	2,2	22,0	57,6	14,7	1,2
Opettajien pedagoginen osaaminen oli pääasiallisesti hyvää (ka. 2,79)	2,5	3,6	23,7	50,9	18,0	1,3
Kurskien suoritusmahdollisuudet olivat riittävän monipuolisia ja vaihtelevia (ka. 2,73)	1,1	8,4	29,3	38,0	22,4	0,8
Sain halutessani riittävästi ohjausta ja palautetta opintojen eri vaiheissa (ka. 2,70)	2,3	9,8	26,6	37,3	23	0,9
Opinnot antoivat minulle riittävästi ammatillista itseluottamusta (ka. 2,53)	1,9	12,4	30,2	40,8	13,9	0,8
Tutkintotavoitteet vastasivat työelämän tarpeita (ka. 2,38)	4,2	8,9	38,8	38,9	8,1	1,2
Opinnoissa joutui tekemään liikaa töitä suhteessa saatuihin opintoviikkoihin (ka. 2,03)	4,7	23,0	43,1	21,4	7,1	0,7

taan paitsi omalla, myös muilla ainelaitoksilla, tiedekunnissa ja erilaisten yhteistyösopimusten kautta eri oppilaitoksissa. Yksi tunnettu vaihtamisreitti on esimerkiksi luonnontieteellisestä koulutuksesta lääketieteelliseen (Mäkinen 2005). Vastaajat olivat siis voineet suorittaa kursseja paitsi toisessa koulutusohjelmassa, myös eri yliopistoista kuin mistä valmistuivat. Tilanne lienee sama, kun YOPALAlla tullaan pyytämään arviota koulutuksesta. Taulukossa 1 esitetään opetuksen laatuvaittämiä jakaumat vuosina 2003–08 valmistuneiden osalta. Jokaisen väitteeseen annettujen vastausten vaihteluväli on 0–4, mutta saatuun koulutukseen näytetään suhtauduttavan ”peruspositiivisesti”.

Vastaajamme käyttäytyivät brittien tavoin (ks. Richardson 2005, 17) siinä, että noin yksi prosentti vastaajista oli rastittanut mekaanisesti yhtä arvoa laatuvaittämistä tai jätti vastaamatta jokaiseen. Richardsonin mukaan monivalinta-vaittämiä vastausvaihtoehtoja valitaan yleisimmin ”mostly agree”. Myös aineistossamme yleisin vastaus väittämiin opetuksen laadusta on ”jossain määrin samaa mieltä” (taulukko 1).

Ainoastaan kahden väittämän osalta keskiarvo (ka., taulukko 1) pyöristettynä lähimpään kokonaislukuun osoittaisi vastaajien olleen *jossain määrin eri mieltä*. Näistäkin toisen eli opintoviikko- ja työmäärän suhteen osalta tämä tulos on yliopiston kannalta positiivinen arvio. Tarkastimme mahdolliset erot myös mediaani-

vojen avulla ja tulokset olivat käytännössä samat kuin keskiarvolla. Se, että useimmat vastaajat ovat olleet peruspositiivisia, jättää vielä arvoitukseksi, pystyttäisiinkö taulukossa 1 esitettyjen tietojen perusteella rahanjakoon.

Laatu-ulottuvuudet

Tarkastelemme opetuksen laatua faktorianalyysin avulla muodostettujen keskiarvomuuttujien avulla. Taulukossa 2 esitetään opetuksen laadun ulottuvuudet reliabiliteettitarkasteluineen. Ensimmäisen ulottuvuuden nimeämme Mikko Aron (2003) kysymystä *Pitääkö koulutus lupauksensa?* mukaillen *lupaukseksi*. Toisen ulottuvuuden nimeämme *sujuvuudeksi*, sillä väitteet liittyvät opinto- ja opetusjärjestelyihin.

Keskiarvo *lupauksessa* on 2,82 ja *sujuvuudessa* 2,83. Myös ulottuvuuksien mediaanit (2,86 ja 3,00) kuvastavat sitä, että vastaajien mielipide on ollut varsin myönteinen tai vaihtehtoisesti tasapaksu, sillä ulottuvuuksien keskihajonta ei ole kovin suuri. Ulottuvuudet pyörityisivät kokonaislukuun 3, joka alkuperäisellä asteikolla tarkoittaa, että vastaajat olivat olleet *jossain määrin samaa mieltä* siitä, että koulutus oli pitänyt lupauksensa ja koulutusjärjestelyt olivat olleet sujuvia.

Tarkastelu koulutusaloittain

YOPALA -kysely tulee tämänhetkisen tiedon valossa vertaamaan eri yliopistojen opetusta ja koulutusta toisiinsa. Koko yliopiston pitäminen ”yhtenä” herättää väistämättä kysymyksen siitä,

Taulukko 2. Opetuksen laatu -ulottuvuudet

Lupaus, n = 2872	Sujuvuus, n = 2873
Opetusmenetelmät ja -materiaali tukivat oppimista Hyvä ja viihtyisä ilmapiiri, joka tuki oppimista Kurskien ja opetuksen sisältö vastasi oppimiselle ja osaamiselle asetettuja tavoitteita Sain halutessani riittävästi ohjausta ja palautetta Opettajien pedagoginen osaaminen oli pääasiallisesti hyvää Tutkintotavoitteet vastasivat työelämän tarpeita Opinnot antoivat minulle riittävästi ammatillista itselutautamusta	*Opinnoissa joutui tekemään liikaa töitä suhteessa saatuihin opintoviikkoihin (*väittämä käännetty) Kurskien suoritusmahdollisuudet olivat monipuolisia ja vaihtelevia Opetusjärjestelyt tukivat normaali-ikäistä valmistumista ja opintojen etenemistä
Keskiarvo = 2,82 Keskihajonta = 0,53 Mediaani = 2,86	Keskiarvo = 2,83 Keskihajonta = 0,69 Mediaani = 3,00
Alfa = 0,77 Osoiden keskimääräinen korrelaatio = 0,33	Alfa = 0,51 Osoiden keskimääräinen korrelaatio = 0,26

olivatko kaikkien Joensuun yliopiston kahdeksan koulutusalan vastaajat kokeneet opetuksen yhtä laadukkaana. Teemme tarkastelun seuraavassa nimenomaan koulutusaloittain, mikä kertonee lukijalle enemmän kuin vaikkapa entisen Joensuun yliopiston ainelaitokset. Tulokset esitetään keskiarvoina ja mediaaneina taulukossa 3.

Havaitsimme joitakin tilastollisesti merkitseviä eroja eri koulutusalojen välillä, mutta nämä erot johtuvat osaltaan aineiston suuresta koosta. Käytännön merkitystä eroilla ei juuri ole, mikä voidaan päätellä taulukosta 3, sillä erot ovat asteikolla 0–4 sadasosia tai muutamia kymmenyksiä. Esimerkiksi *Lupaus*-ulottuvuuden osalta tilastollisesti merkitsevät erot tarkoittavat sitä, että teologiselta, kasvatustieteelliseltä tai yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuneet kokivat yliopiston opetuksen lunastaneen lupauksensa hieman selkeämmin kuin esimerkiksi metsätieteelliseltä tai kauppatieteelliseltä koulutusosalta valmistuneet. Myös professio- ja generalistimaistereiden (2,83) ja generalistimaistereiden (2,79) ero on tilastollisesti merkitsevä, mutta käytännön merkitystä silläkään tuskin on.

Sukupuolten välillä ei eroja *lupauksen* eikä *sujuvuuden* suhteen havaittu. Ikäluokittain tarkasteltuna sekä yli 35- että yli 40-vuotiaina valmistuneet kokivat *lupauksen* täyttyneen alle 25-vuotiaina valmistuneita hieman useammin, mutta nämä erot olivat yhtä pieniä kuin koulutusalojen väliset erot. Myös ennen yliopistotutkintoa jonkin aiemman tutkinnon suorittaneiden (2,91) ero niihin, joilla aiempaa tutkintoa ei ollut (2,78), oli tilastollisesti merkitsevä, mutta käytännössä olematon. Sillä, oliko aiempi tut-

kinto ollut ammatillinen, ammattikorkeakoulutasoinen tai yliopistotutkinto, ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä kokemuksiin.

Opintojen *sujuvuuden* osalta myönteisimmät kokemukset olivat psykologiselta, yhteiskuntatieteelliseltä ja metsätieteelliseltä koulutusosalta valmistuneilla. Heidän kokemuksensa poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi muun muassa humanistiselta koulutusosalta valmistuneista. Kuten taulukosta 3 havaitaan, erot ovat jälleen käytännössä marginaalisia. Professio- ja generalistimaistereiden, eri-ikäisinä valmistuneiden, sukupuolen, aiempia tutkintoja suorittaneiden tai suorittamattomien tai eritasoisen tutkinnon aiemmin suorittaneiden välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja, siinä miten *sujuvuus* oli koettu.

Molempien ulottuvuuksien keskiarvot ja mediaanit pyörivät kaikilla koulutusaloilla kokonaislukuun kolme. Alkuperäisellä vastausasteikolla tämä tarkoittaa, että vastaajat olivat taas *jossain määrin samaa mieltä* siitä, että koulutus oli pitänyt sen, minkä oli luvannut, ja opinnotjärjestelyt olivat sujuvia.

Muutokset eri vuosien välillä

Tarkastelemme seuraavaksi liukuvalla keskiarvolla *lupauksen* ja *sujuvuuden* mahdollisia muutoksia eri vuosina koko yliopiston tasolla, jolla vertailuja YOPALAllakin tullaan tekemään. Taulukossa 4 esitettyjä tietoja tarkasteltaessa on muistettava, että kyselyllä kerättiin valmistuneilta palautetta opetuksen kehittämisyksikölle, joka vuosittain takaisinsyötti sitä ainelaitoksille.

Liukuvalla keskiarvolla erot kolmen vuoden yhdistetyissä aineistoissa ovat vain joitakin sadas-

Taulukko 3. *Lupaus ja sujuvuus -ulottuvuuksien tunnuslukuja koulutusaloittain*

Koulutusala	Lupaus			Sujuvuus		
	Keski-arvo	Mediaani	Keski-hajonta	Keski-arvo	Mediaani	Keski-hajonta
humanistinen, n = 587	2,82	2,86	0,52	2,65	2,67	0,74
kasvatus, n = 982	2,88	2,86	0,48	2,72	2,67	0,65
kauppa, n = 143	2,69	2,71	0,51	3,03	3,00	0,63
psykologia, n = 65	2,78	2,86	2,78	3,16	3,33	0,63
teologinen, n = 121	2,97	3,00	0,60	2,89	3,00	0,66
metsä, n = 157	2,61	2,57	0,47	3,09	3,00	0,61
luonnon, n = 517	2,70	2,71	0,57	2,84	3,00	0,68
yhteiskunta, n = 293	2,87	2,86	0,60	3,14	3,33	0,61

osia (taulukko 4). Esimerkiksi vuosina 2003–05 valmistuneiden kokemus *lupauksesta* oli ollut 2,80 ja vuosina 2006–08 valmistuneilla 2,82. Selvyydeksi todettakoon, että esitetyt erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Mediaaniarvo pysyy liukuvalla keskiarvolla ja kahdella desimaalilla ilmaistuna täysin samana eri vuosien vastauksien vertailussa.

Mitä nämä tulokset sitten tarkoittavat? Niitä voidaan tulkita niin, että koulutuksen laatu vuodesta toiseen on koettu jokseenkin hyväksi. Tulos on hyvä ainakin siinä mielessä, ettei tyytyväisyys opetukseen ole laskenut, kuten on saatantanut käydä, jos opiskelijapalautteen perusteella on tehty muutoksia opetukseen (Kember, Leung ja Kwan 2002). Yhtäältä tulos voi kertoa sen, että kun ainelaitoksille on informoitu *jossain määrin samaa mieltä* -palautetta, niin luultavasti se ei ole aiheuttanut suuriakaan toimenpiteitä. Mutta tulos merkitsee myös sitä, että monen vuoden opintojen ja opetuksen arvioiminen on yhdellä väittämäpatteristolla ollut vaikeaa ja saanut vastaajat välttämään ääriarvoja. Opetuksen arvioinnin vaikeudesta kyseisellä tavalla kertokoon aineistostamme poimittu avovastaus: *”Kohtasin upeita, innostavia kannustajia, mutta myös ohjaustaidoiltaan kyvyttömiä professoreita + lehtoreita.”* Kun koulutusalojen välillä voi olla pieniä eroja, kuten edellä havaittiin, on myös mahdollista ja jopa todennäköistä, että saman koulutusohjelman eri opettajat opettavat eri kurseja eri tavoin. Tästä seurannee se, että opiskelijoilla on niin hyviä, huonoja kuin yhdentekeviäkin opintokokemuksia.

Nollasummapeli

YOPALassa opiskelijat esittävät mielipiteensä useamman vuoden opiskelukokemuksista erilaisten väitteiden kautta. On vaarana, että jos väitteet jäävät yleiselle tasolle, saadaan

myös yleisluonteisia vastauksia. Kun YOPALA-vastauksia analysoidaan, jopa edistyneetkin tekniikat voivat kertoa sen, mitä on tapahtunut, mutta eivät sitä, miksi ja miten. Jos siis aikanaan selvitetään, että eri yliopistojen opiskelijoiden välillä on eroja opintokokemuksissa, on se sinänsä kiinnostavaa. Mutta vielä kiinnostavampaa olisi selvittää syyt mahdollisiin eroihin sekä se, tapahtuuko tulosten perusteella korjausliikkeitä. Niiden tekeminen yliopistotasolla vie useamman vuoden mittauspisteestä korjausliikkeen tekemiseen ja uuteen mittaukseen, eivätkä uuteen palautekyselyyn vastaavat enää tuossa vaiheessa ole samoja. Onko siis nopein tapa saada parempia arvioita koulutuksesta se sama, jota Britanniassa on käytetty: pyydetään opiskelijoita vastaamaan positiivisesti (ks. Attwood 2008 ja Sanders 2006)?

Tässä esiteltyjen tulosten perusteella eri koulutusalojen välille olisi tullut mielestämme rahanjaossa urheilutermein kuvattuna tasapeli. Vaikka koulutusalojen välillä oli joitakin tilastollisesti merkitseviä eroja, ne eivät ole käytännössä merkittäviä. Näin voi tapahtua myös YOPALAn perusteella. Kun opiskelijapalautte otetaan yhdeksi tekijäksi yliopistojen perusrahoitusmalliin, on kyse nollasummapelistä. Rahoituksen suhteellisuus tarkoittaa myös sitä, että jos kaikki yliopistot parantavat YOPALalla arvioitua opetuksensa laatua, ei merkittäväkään parannus välttämättä hyödytä rahoituksellisesti. Rahoituksellinen asema paranee silloin, kun yksittäinen yliopisto parantaa ”laatuun” enemmän kuin muut.

Lopuksi kiteytyksenä kolme asiaa: Onko mielestämme hyvä, että yliopistot kiinnittävät huomiota opetuksensa ja koulutuksensa laatuun? Totta kai. Onko opiskelijoiden antama palaute kokemuksistaan aukoton tapa saada mitattavaa tietoa opetuksen ja koulutuksen laadusta?

Taulukko 4. Ulottuvuuksien liukuvat keskiarvot, mediaani ja hajonta.

Valmistunut	Lupaus			Sujuvuus		
	Keskiarvo	Mediaani	Hajonta	Keskiarvo	Mediaani	Hajonta
03–05 (n = 1236)	2,80	2,85	0,52	2,81	3,00	0,70
04–06 (n = 1307)	2,82	2,85	0,52	2,83	3,00	0,69
05–07 (n = 1373)	2,84	2,85	0,53	2,85	3,00	0,67
06–08 (n = 1636)	2,82	2,85	0,54	2,83	3,00	0,68

Ei nähtävästi ole. Onko rahanjako tässä mittakaavassa (kolme prosenttia perusrahoituksesta) opiskelijapalautteen tuloksilla perusteltavissa? Olemme jossain määrin samaa tai jossain määrin eri mieltä.

Kirjallisuus

- Aro, M. 2003. Pitääkö koulutus lupauksensa? *Sociologia* 40: 4, 313–328.
- Attwood, R. 2008. Probe ordered into “manipulation”. *Times Higher Education* 28.2.2008. <http://www.timeshighereducation.co.uk/>. Haettu 13.1.2013.
- Brennan, J., Williams, R. & Woodley, A. 2005. Alumni studies in the United Kingdom. *New directions for institutional research* n:o 126, 83–94.
- Cox, S. & King, D. 2006. Skill sets: an approach to embed employability in course design. *Education + Training* 48: 4, 262–274.
- Glover, D., Law, S. & Youngman, A. 2002. Graduateness and employability: student perceptions of the personal outcomes of university education. *Research in post-compulsory education* 7: 3, 293–306.
- Harvey, L. 2005. Embedding and Integrating Employability. *New Directions for Institutional Research*, Issue 128, winter 2005, 13–28.
- Johnston, B. 2003. The shape of research in the field of higher education and graduate employment: some issues. *Studies in Higher Education* 28: 4, 413–426.
- Kember, D., Leung, D.Y.P., Kwan, K.P. 2002. Does the Use of Student Feedback Questionnaires Improve the Overall Quality of Teaching? *Assessment & Evaluation in Higher Education* 27: 5, 411–425.
- KOTA-online, Opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämä tietokanta.
- Mäkinen, M. 2005. Yliopisto-opiskelijoiden monet opintopolut: kertomukset koulutuksesta toiseen vaihtaneista opiskelijoista. Verkkojulkaisussa Huttunen, A.-L. ja Kokkonen A.M. (toim.) *Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat*, 267–279. Haettu 14.1.2013.
- Nahkola, A., Hirsto, L. ja Lumikko, S. 2012. HOPS-työskentelyn kehittäminen opiskelijapalautteen perusteella. *Yliopistopedagogiikka* 19: 2, 15–17.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Laadukas, kansainvälinen, profiloitunut ja vaikuttava yliopisto – ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2013 alkaen. <http://www.okm.fi/OPM/Julkaisut/2011/yliopistot.html?lang=fi>. Haettu 12.12.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Tiedote (19-04-2012) ”Yliopistojen rahoitus uudistuu vuoden 2013 alusta”. http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/04/yliopistojen_rahoitus.html?lang=fi. Haettu 15.9.2012.
- Parjanen, M. 2003. *Amerikkalaisen opiskelija-arvioinnin soveltaminen suomalaiseen yliopistoon*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 8: 2003.
- Penttinen, L., Sarapik, S. ja Vallius-Leinonen, K. 2009. Opiskelijan äänellä ohjauksesta. Joensuun yliopiston ohjauskysely 2008. Hallintoviraston raportteja ja selvityksiä, n:o 48.
- Puhakka, A. & Tuominen, V. 2006. Viisi vuotta myöhemmin. Joensuun yliopistosta vuosina 1999 ja 2000 valmistuneiden työllistyminen. Hallintoviraston raportteja ja selvityksiä n:o 41.
- Puhakka, A., Rautopuro, J. & Tuominen, V. 2007. Vastavalmistuneet. Joensuun yliopistosta vuosina 2003–2005 valmistuneiden kandidaattien ja maistereiden työllistyminen. Hallintoviraston raportteja ja selvityksiä n:o 44.
- Puhakka, A., Rautopuro, J. & Tuominen, V. & Vuorinen-Lampela, P. 2012. Current employability and graduate employment research in Finland. *Julkaisussa Ahola, S. & Hoffman, D. (toim.) Higher education research in Finland. Emerging structures and contemporary issues*, CHERIF, 357–381.
- Rautopuro, J. & Väisänen, P. 2001. *Experiencing studies at the University of Joensuu. Modelling a student cohort's satisfaction, study achievements and dropping out*. Research in Educational Sciences 7, FERA.
- Sanders, C. 2006. Students, think twice before you tick us off. <http://www.timeshighereducation.co.uk/>. Haettu 21.1.2013.
- Siekinen, T. & Rautopuro, J. 2012. Kuilun partaalla? Koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevat korkeakouluopiskelijat. Teoksessa: Korhonen, V. & Mäkinen, M. (toim.). *Opiskelijat korkeakoulutuksen näyttämöillä*. Campus Conexus -projektin julkaisuja A:1, 15–38.
- Richardson, J. T.E. 2005. *National Student Survey: interim assessment of the 2005 questionnaire*. Institute of Educational Technology, the Open University, and Ipsos UK Public Affairs.
- Suomen Akatemia. 2009. Suomen tieteen tila ja taso 2009. Vammalan kirjapaino Oy.
- Suomen yliopistot, Unifi ry. Verkkosivut <http://www.rectors-council.helsinki.fi>. Haettu 14.1.2013.
- Suutari, M. 2003. *Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet*. LAASER-projektin loppuraportti. AKAVA ry.
- Tuominen, V. 2010. *Uudet opiskelijat. Syksyllä 2009 opintonsa aloittaneiden näkemyksiä koulutusvalinnan apuna käytetyistä tietolähteistä*. Publications of the University of Eastern Finland. General Series, no 3, Itä-Suomen yliopisto.
- Tuominen, V., Rautopuro, J. & Puhakka, A. 2008. *Perustutkinnon jälkeen – Itä-Suomen yliopistosta työmarkkinoille. Joensuun ja Kuopion yliopistoista vuosina 2001 ja 2002 valmistuneet viisi vuotta myöhemmin*. Itä-Suomen yliopisto.
- Yliopistojen rahoitus 2010, http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoitus/liitteet/yliopistojen_rahoitus_2010.pdf Haettu 4.2.2013.
- Yorke, M. 2000. The Quality of the Student Experience: What can institutions learn from data relating to non-completion? *Quality in Higher Education* 6: 1, 61–75.
- Yorke, M. 2009 ‘Student experience’ surveys: some methodological considerations and an empirical investigation. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 34: 6, 721–739.
- YOPALA-kyselylomake. 2011. http://www.rectors-council.helsinki.fi/raportit_ja_julkaisut/yopalalomake2011.pdf.
- YOPALA-blogi, 2011–2013. <http://unifi-yopalablogi.blogspot.fi/>. Sisältää useampien kirjoittajien eri päivinä kirjoittamia blogitekstejä. Esimerkiksi Suvi Eriksson (26.4.2012): Opiskelijan kokemus luupin alle. Haettu 13.1.2013.
- YOPALA-työryhmäraportti 1.2.2010. Yliopistoille yhteinen opiskelijapalauttejärjestelmä? Esiselvitys opiskelijapalautetiedon keräämisen tilasta ja valtakunnallisen järjestelmän toteuttamismahdollisuudet. http://www.rectors-council.helsinki.fi/lausunnot_ja_kannan

otot/yopalaseminaari280110/YOPALARAPORTTI_010210.pdf. Haettu 13.1.2013.
YOPALA-raportti. 2011. http://www.rectors-council.helsinki.fi/raportit_ja_julkaisut/YOPALA_yhteenvetoraaportti_2011.pdf. Haettu 9.1.2013.

Visa Tuominen on kasvatustieteiden lisensiaatti ja Joensuun normaalikoulun lukion opinto-ohjaaja.

Juhani Rautopuro on kasvatustieteiden tohtori ja yhteiskuntatieteiden maisteri sekä opetushallituksen erikoistutkija.

Antero Puhakka on yhteiskuntatieteiden tohtori ja filosofian maisteri sekä yliopistonlehtori yhteiskuntatieteiden laitoksella Itä-Suomen yliopistossa.

UUSIA JÄSENSEUROJA

Tieteellisten seurain valtuuskuntaan on hyväksytty jäseniksi kuusi uutta jäsenseuraa. Uusi jäseniä ovat Edistyksellinen tiedeliitto ry, Lap-suudentutkimuksen seura ry, Mikael Agricola -seura, Suomen Matkailututkimuksen Seura, Suomen valtiosääntöoikeudellinen seura ry ja Suomen Yhdysvaltain tutkimuksen seura ry.

Kevätkokousta ennen jaettiin TSV:n 100-vuotisrahaston apurahat. Rahaston tarkoituksena on tieteen tulosten tunnetuksi tekeminen. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan puheenjohtaja, professori **Risto Nieminen** piti kokouksessa esitelmän ”Tiede kuuluu kaikille!”, jossa hän esitteli ensimmäistä kansallista tiedeviestinnän toimenpideohjelmaa (www.tjnk.fi). TSV:n hallituksen puheenjohtajana jatkaa kansleri **Ilkka Niiniluoto**. Varapuheenjohtajaksi on valittu professori **Hannu Sariola**. Valtuuskuntaan kuuluu neljä tiedeakatemiaa ja 263 tieteellistä seuraa kaikilta tieteenaloilta.

2013

Vanhan kirjallisuuden päivät Sastamalassa 28.-29.6.

- noin 60 antikvaarista kirjanmyyjää
- yli 40 esittelypistettä
- mielenkiintoisia seminaareja ja keskusteluja
- näyttelyitä
- Lasten omat kirjapäivät
- kirjahuutokauppa

Tapahtuma on pääsymaksuton

Suomen tunnelmallisin kirjatapahtuma

www.vanhankirjallisuudenpaivat.com